

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Радослав Димитров Радев, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий”, научно направление 1.3. Педагогика на обучението по (методика на обучението по литература) за придобиване на научната степен „доктор на науките” по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението... (методика на обучението по чужд език), с кандидат доц. д-р Янка Илиева Коева

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

Доц. д-р Янка Илиева Коева представя научен труд на тема „Невродиактика в обучението по немски език като чужд”, който съдържа четири глави, последната представя експерименталната работа, свързана с работната хипотеза, увод, заключение и приложения. Научната част на труда е 235 с. Дисертационният труд представя значим проблем, свързан с изучаването на немски език като чужд, така че познаването и ползването на невродиактиката да означава усвояването на езика не само от прагматична гледна точка, но и от удоволствена. Скоростта за изучаването, която се прилага в днешната образователна ситуация, не позволява да има баланс между знание и емоция, които са необходими за пълноценното общуване с езика и чрез него. Ето защо доц. Янка Коева отделя внимание на наличните невронни популации, на различните методи, свързани с внимание и движение, като изследва проблемите, отвеждащи към емоциите, мотивациите, сънят, възрастовите и половите особености. Смятам за продуктивна тезата, че невробиологията и дидактиката се обуславят взаимно. Както през 30-те години на 20. век е била продуктивна тезата за естетизиране на дидактиката, т.нар. естетическа дидактика, така в днешно време, с развитието на невробиологията, ние имаме основание да работим чрез невродиактиката за усвояването на езика, тъй като „Правилното съотношение на невротрансмитерите подпомага учението, и дисбалансът го блокира” (с.67). Особено перспективен е този подход във връзка с обучението в говорене и писане и тяхното постигане в комуникативна среда. Дори съм склонен да мисля, че това е най-перспективната част на дисертацията с ясно научно-приложно значение. Все повече трябва да се търсят възможните методи за взаимодействие между писмена и устна реч, между четене и писане при усвояване на чуждия език.

2. Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд.

Основната цел на дисертационния труд е да допринесе за оптимизиране процеса на обучение и учене на чужд език. Спрямо тази цел са ясно формулирани и постигнати

изследователските задачи. Добре са балансирани теоретичните постановки, свързани с невродидактиката, които имат за цел да ни убедят в нейното прилагане при усвояване на чуждия език. Спецификата на изследването е изисквало експериментална дейност, чрез която да се провери хипотезата. Макар самите емпиричните изследвания да не са с много широка представителна извадка – не съм сигурен, че това е възможно в днешните условия у нас, те са много добре организирани и проследени в учебния процес, така че да се гарантира достоверност. Голямата задача на доц. Янка Коева не е само да пренесе теорията в практиката, а и да организира по друг начин понятия, упражнения, способности за учене, езикови дейности, игрови задачи, межкултурния контекст. С подобен поход тя изчиства умората от познатото и придава нов смисъл на обичайното в обучението. По този начин най-добре се проверява функционалността на научната хипотеза.

3. Съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Поради сложността на проблематиката авторката е осъществила значително проучване на изследванията, свързани с трите ключа на дисертацията: невробиология, невропсихология и биологична психология. Целите и задачите на дисертацията са осъществени чрез изграждане на методология, който да предполага сила на методите в действие – проучване, съотнасяне, систематизиране, експериментиране, тестиране и статистична обработка. В дисертацията теорията е съотнесена към практиката, практиката е отворена за нови експерименти, а експериментите водят до систематизиране на научни постановки в перспектива. Начинът, по който се работи, показва, че тезите и идеите са проверявани във времето, те са плод на продължителна работа, поради което е било възможно да се проследи ефективността на предложения подход върху различни випуски на ученици и студенти, без да се изпуска индивидуалния път към обучаемия.

4. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

За да стигне до сложната научна динамика на този труд, авторката тръгва от проблема за многоезичието, който тя успява да разгърне в истинската му дълбочина в тази дисертация. Тя не само обособява методико-дидактическите аспекти на многоезичието, но успява да ги види съобразно езиковата картина в България. И това тя постига именно чрез изследване на ретротрансферът – от немския към родния български език. Този подход определя и оригиналния принос на дисертационния труд. В труда вярно и точно са посочени приносните моменти на изследването. Чест прави на доц. Янка Коева, че тя не абсолютизира своя подход и хипотеза, тъй като е осъзнала чрез анкетите, че при

мотивацията за изучаване на езика от съществено значение са и социалните фактори. Ценното при ползването постиженията на невродидактиката е, че чрез нея могат да се градят модели и практически постановки, когато трябва да се направи процесът на учене по понятен, но същевременно тя може да се ползва за по-голяма ефективност на познати вече методи и средства за обучение. От първостепенно значение е, че невродидактиката позволява да се активират наличните знания на обучаемите, а това от своя страна позволява да се пренесе опита от изучаването на чужди езици към родноезиковото обучение. Аз съм твърдо убеден в тази възможност, тъй като във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ проведохме среща с чуждестранни преподаватели, които водят обучение на българския език като чужд. Те споделиха своя опит и той се оказа много полезен, тъй като ние в нашата образователна система се страхуваме да реформираме обучението. Мисля, че от тази среща преподавателите по методика на обучението по български език се решиха на важни промени в учебното съдържание. Знанието за езика не може да е пълноценно без паметта на езика, която се отваря най-добре чрез междупредметните връзки. Доц. Янка Коева е сериозен привърженик на идеята за пораждаване на интерес чрез ползване на предложенията на самите обучаеми. Струва ми се, че в тази посока не е лошо да възродим някои постановки на хербартианството, свързани с интереса.

От изключително значение са постановките на усвояване на езика чрез писане и говорене. Приемам на този етап за вярна тезата, че „Писането и говоренето като компоненти на обективно действащи взаимоотношения не са равнопоставени. Писането има обикновено по-голямо влияние върху процеса на говорене, отколкото обратния вариант (с.157)“. Авторката се основава на своето изследване и опит, както и на авторитети в тази област. Самото изследване обаче за ролята на говоренето при усвояване на езика, както и привеждането на Общата европейска езикова рамка (с.169-175) като че ли дават превес на устната реч. И според мен това е по-верния път. Струва ми се, че в случая при доц. Янка Коева са се срещнали знание и интуиция и като че ли са се приближили. Това личи и в експерименталната работа, когато се означава методиката на коментара (с.194-200) – дори когато този жанр се утвърждава в писмена форма е видно, че в свързващите елементи (с.198) присъства динамиката на устната реч.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Във връзка със защитата на дисертационния си труд и съобразно изискванията доц. д-р Янка Коева представя 1 учебник, 2 монографии, 1 студия, 4 учебни пособия, 30 статии, 1 речник и 4 превода. Публикациите са в престижни издания, следствие са от научния

обмен в отделни конференции и форуми, засягат важни проблеми, включени в дисертацията като многоезичието и невродидактиката. Същевременно те са свидетелство за професионалното умение на доц. Янка Коева да открива ключови проблеми за изследване. Така например въпросът за резюмето изглежда частен, но той се превърна в болезнен за българската методика, след като беше включен като задача в ДЗИ. Оказва се, че немската методика много по-добре е видяла образователните характеристики на резюмето. Наблюденията, предложенията и анализите на доц. Янка Коева би следвало да се имат предвид в българската образователна система, тъй като обучението в резюме у нас си е форма на индивидуален произвол от страна на учителите. Показателна е констатацията на дисертантката, че студентите от езиковите гимназии, изучаващи немски, много по-добре се справят с резюмето, „тъй като обединяват знания и умения, получени от часовете по български език и литература, и по чужд (немски) език”. Също така високо ценя работата по проблемите на инструкцията, свързани с проблема за четенето и разбирането. За мен е естествено като специалист по методика на литературното обучение да си правя такива функционални пренасяния, ползвайки научните постановки на доц. Янка Коева.

6. Цитиране от други автори, отзиви в научния печат и др.

Доц. Янка Коева е представила четири цитирания на нейни трудове, които са важни като оценки на научните постижения и са направени от известни учени – проф. Павлина Стефанова, проф. Марийка Димитрова и др., които са писали и отзиви за учебните пособия. Особено важно е, че нейното име се свързва с образователната перспектива на интеркултурното учене.

7. Мнения, препоръки и бележки.

Доц. д-р Янка Коева е натрупала много опит и знания в духа на невродидактиката и затова си мисля, че тъкмо тя е ученият, който може да развие теорията за мотивацията и интереса чрез настроението като дидактическо средство. Философи като Ницше и естети като Ортега-и-Гасет направиха много, за да видят настроението в енергията на спонтанността. Вярно е, че настроението трудно се управлява, тъй като чрез него всички аргументи отпадат, но е още по-вярно, че това което можем да направим за един миг добро настроение, не можем да го постигнем с години.

Като изхождам от практиката съм леко разколебан за извода, че повишаването на концентрацията може да се случи чрез ползване на компютър и интернет, при условие, че

именно те доведоха до този проблем при младите хора – лишиха ги от концентрация (с.233). Този извод обаче ме накара да се върна към изложението, в което идеята стои в контекст с други средства на активиране на концентрацията – ползване на реферати, постигане на медийна компетентност, изграждане на умение за концентрация и натоварване (с.203-213). Може би изводът на с.233 трябва да бъде прецизиран.

8. Заключение

Като имам предвид качествата на дисертационния труд, професионализмът на доц. Янка Илиева Коева като учен, оригиналният характер на изследването и перспективата за неговото използване при изучаване на чужд език (немски), убедено гласувам да бъде присъдена научната степен „доктор на науките” по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението... (методика на обучението по чужд език).

Дата 13.06.2017 г.

Подпис....